

Uredništvo i uprava ZAGREB, MASARYKOVA 28a Telefon 67-89 Uredništvo in uprava za Slovenijo in slovenski del Julijske Krajine LJUBLJANA, Erjavčeva 4a

STRA

SERITE »ISTRU!« — ŠALJITE PRETPLATU. — SAKUPLJAJTE OGLASE ZA »ISTRU!« — OGLASUJTE U »ISTRU!«

GLASILO SAVEZA JUGOSLOVENSKIH EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE

LONDONSKI SPORAZUM I ČEHOSLOVAČKA

U pregovorima između Francuske i Engleske u Londonu predana je Čehoslovačka kao problem koji zanima međunarodni mir, dakle kao problem od općeg, a ne lokalnog značaja. Glavni porodi faktorom stvaraju Čehoslovačke daju se zahtjevi njemačke narodne manjine postije »Anschluss«. Događaji postije pripojenja Austrije Njemačkoj izazivali su bojazan i za sam opstanak Čehoslovačke republike, a Engleska i Francuska su na londonskim pregovorima — prema pisanju »Timesa« i »Daily Telegrapha« — priznale, da bi pad Čehoslovačke, doveo do općeg rata u Evropi. Engleska, koja ima snažan veliki interes, da Francuska ne bude ničim oslabljena, bila bi priklonjena stati njoj na bok.

U tom smislu zaključilo se dakle ove večeras, da će interesovati u Pragu, a Engleska i u Berlinu, da se uzimajući u obzir situaciju urediti pitanje njemačke manjine u Čehoslovačkoj. Opetuho uzeti za predmet razmatranja za ovakva koncesije, koje stvarno podnose poboljšanje položaja njemačke narodne skupine u Čehoslovačkoj, ali odbijajući zahtjeve koji idu za diskvalifikaciju države stvarajući drojnak uređenje, jednog nacionalističkog, i drugog demokratskog, to koji teže za potpunoj Čehoslovačke u vanjskopolitičkom pogledu zahtjeva suđetsko-njemačke stranke, što bi značilo da jedna velika država odobrija čimjaku politiku drugog ustajnog pučanskog, zamjenjivog obzora, laganoj čehoslovačke autoriteta donosi u tomputu, njemačke praksi dopisnik Beva-Mera koji na temelju statističkih podataka iz poljskog vrsta pokazuje da narodnosti sastav CSR nije tako paradoksalan, kako se to misli Broj Čeha i Slovaka zajedno je 66,2 posto, što je jedna nešto manje nego broj Poljaka u Poljskoj (68,9 posto). Ako se pale obzore, to je jedninstvo ili narodnoj irodnosti Čeha i Slovaka, broj prvih još uvijek dostiže 50,6 posto, dok u nekim zemljama radeći element nema ni toliko postotak. Ako je u CSR 3,3 milijuna Nijemaca, u Poljskoj ima (po poljskim podacima, koje izjavljuju poriv) 3,2 milijuna Ukrajinaca, što se u te stvari odnosi, zamjenjivog obzora, dopisnik veli: »Ona dva kanda Varšava i Budimpešta pristanu nadati se nasljedstvu kojim bi se jedino Reich mogao koristiti, te komitno shvatiti usku solidarnost, koju ih, šteti ili ne šteti, veže sa Pragom, ispravci, koje je svojedobno uzelo u obzir Masaryk s jedne i s druge strane slovačke granice, trebali bi zacijelo biti potpuno uzeti u raspravu.« dokončati. Gledajući simptome koji u Poljskoj najavljuju promjenu držanja (tim simptomima treba dodati pisanje »Polonia« iz Katowica, koja se obraća na one, koji u Poljskoj simpatiziraju s Henleinom, pa se pita, što bi bilo, da poljski 33 posto manjine postane slično »Zeljeve« »Tempane« pučki dopisnik veli, da bi CSR snahako preuzela Poljskoj njezin položaj velelasti, ali najmanje koje joj pruža u uporabi s Italijom ne može se odrediti, po dodaje, da Italija u ostalom na postavlja sličan zahtjev Francuskoj, a ipak će u istom vrijeme sklopiti s njom sporazum. U ostalom desničarska premoć u č. vladi te naglasno držanje č. socijalista prema komunistima, su jamstvo, da sa Poljaka nema bojazni neke komunističke, ofanzive iz CSR.

Osim diplomatskih koraka u Pragu i Berlinu u svrhu uređenja suđetsko-njemačkog statuta, britanska i francuska vlada zaključila su, na francuski predlog, baviti se pitanjem ekonomske pomoći ne samo Čehoslovačkoj nego i ostalim državama, koje su našle na području što se u Njemačkoj kačkada, nazivaju njemačkim životnim prostorom. Do tih mjera došlo su zapadne velelasti potaže i preispitavke, da u slučaju neudovoljenja poznatih Henleinovih zahtjeva Njemačka ne bi postignula za silom, nego bi pokušala vršiti na CSR gospodarski pritisak. Kako dobar dio č. izvoza ide na Hamburg a i onaj na Trst prelazi njemačkim područjem, kako su nadalje Njemačka i Austrija zajedno znalan kupac č. proizvoda, to bi gospodarske mjere: s te strane mogle biti za Prag vrlo osjetljive. Radi toga se rađi na tom da Engleska i Francuska promijene svoje (gospodarske) ugovore u prvom redu u korist ČSR, a zatim sklopiti prvo povoljan ugovor s Sj. Državama, a da za zahtjeve koje sad stvaraju u provesti svoje osnove za narodnu obranu, u prvom redu uzmu u obzir rumunjski petrolej.

U takvim prilikama nije čudo, da je Prag vrlo zadovoljan s londonskim rezultatom. Sa svoje strane praksi službeni krugovi — kako to terajuće dr. Ripka u »Lidovim Novinama« — poručuju, da Francuska i Engleska mogu biti sigurne, da će Čehoslovačka učiniti sve što je složivo s njenom suverenitetom i slobodom, da bi došlo do mirnog uređenja spornih pitanja s Njemačkom.

KONCESIJE PRAGA NARODNIM MANJINAMA

Memorandum čehoslovačke vlade Parizu i Londonu

Engleska je vlada uoči londonskog sastanka uputila brzojavnu notu praškoj vladi, u kojoj moli, da se nižno dostave pobliži podaci o položaju narodnih manjina u Čehoslovačkoj i da praška vlada saopći, kakve mogućnosti postoje, da se umanje izgledi konflikta zbog suđetsko-njemačkog problema.

»Daily Excelsior« javlja, da je dobio uvid u spomeniku, koju je praška vlada povodom ove note poslala vladama u Parizu i Londonu. Taj memorandum sadrži prema tvrdnji ovog lista ovako:

U pogledu školstva iako je ustanovljeno, da je ravnopravnost njemačke manjine s državnim narodom postignuta. Nijemci imaju upravo toliko osnovnih i srednjih i visokih škola, kao i Česi i Slovaci. To vrijedi i za tehničke škole. U vrhovnom prosvjetnom vijeću postoji poseban njemački odsjek, koji ima zadaću da se bavi isključivo njemačkim stvarima na polju školstva. Praška vlada namjerava, da tome školskom režimu daće i zakonski oblik. Praška vlada poći će i dalje. Ona će njemačkoj manjini ponuditi potpunu slobodu u stvari uprave

njemačkog školstva. Zato će njemački odsjek izlučiti iz vrhovnog prosvjetnog vijeća i obrazovati posebno njemačko vrhovno prosvjetno vijeće, koje će imati jednaka prava kao i dosadnje zajedničko, a ovo će se osada baviti isključivo češkim i slovačkim školstvom.

Što se tiče upotrebe obih jezika u državnim uređima, postojao je već do sada običaj, da je činovništvo dužno poznavati i upotrebljavati oba državna jezika i to svuda, gdje manjina broji 20 posto svega stanovništva. U svim krajevima, gdje ima više od 20 posto Nijemaca, njemački je jezik isto tako kao i češki odlično slovački službeni jezik. U svom novom manjinskom statutu, koji se izdaje, praška vlada predlaže, koji se dvojezičnost uvede u svim uređima, gdje postoji njemačka narodna manjina, te će u svim državnim uređima Čeh moći govoriti češki a Nijemac njemački. Ovo posljednje vrijedi u prvom redu za Prag, jer njemačka manjina nije u Pragu dosegla ni izdaleka 20 posto svega pučanstva. Njemački će jezik zauzeti u svim uređima u Pragu isti položaj, kao i češki.

Glede namještenja Nijemaca u državnoj službi, suđackoj ili kakvoj drugoj, vrijedilo je, veći se u memorandumu, i do sada običaj, da su manjine imale onaj postotak svoga činovništva, koji odgovara njihovom broju. Praška je vlada sada spremna ići i dalje i primat će Nijemce ne samo u upravnu službu, nego u sve javne državne i samoupravne službe, koje su pod nadzorom države, srazmjerno s brojem njemačkog stanovništva u državi. Time je otvoren put — kaže se u memorandumu — za velike povlastice, koje dobiva njemačka narodna manjina.

Na gospodarskom području praška vlada u svojim novim predlozima obvezuje, da će u javnim radovima, koji se budu vršili na njemačkom području, gdje je njemačka manjina u većini, upošlivali isključivo njemačke poljodjelce i radnike.

To su uglavnom predlozi, koje praška vlada predlaže za rješenje suđetsko-njemačkog problema. U memorandumu se vidi, da praška vlada jedino ne može dopustiti, da Nijemci budu zastupani i u čehoslovačkom generalštabu.

Šta gubi Trst zbog Anschlusa

Albert Mousset piše u jednom parijskom listu, da će Trst izgubiti zbog Anschlusa, pošto je Austrija bila na čelu projekta u Trstu u 1937. sa 760.000 loka. Poljska gubi svoj izvoz uglja, jer će Njemačka sada snabdijevati Austriju, i svoj izvoz tkanina: Čehoslovačka je teže pogođena: jer će morati da traži od drugih rade, metalurški proizvode i tkanine. Isto tako ne će dobavljati uglji Austriji, Švicarska će trpeti u vezi sa svojom tekstilnom industrijom, Rumunjska će se morati na drugoj strani snabdijevati tkaninama, a dobavljači će Nijemcima žitarice i mineralno ulje. U bečkim pristaništima grade se ogromni rezervari za rumunjski petrolej. Jugoslavija je kupovala od Austrije tvorničke proizvode, a sad će morati da traži na drugoj strani »umeni končić« i galanteriju. Šiji je polunomopoli Beč inače na Balkanu.

zona, je bila koprurencija z mogočno nemško luko nekoliko omejena.

Sedaj je na mah postalo drugače in mesto, ki je predstavljalo za Avstrijo vhod na Jadransko morje, mora izgubiti svojo bazo, na kateri je bila zgrajena njegoja eksistencija, kajti s priključitvijo Avstrije Nemčiji bo po natirnih hamburških trgovcev šel glavni del avstrijske trgovine na sever.

Mussolini je bolje informiral Berlin, da bo predpravice, ki so določene za svobodno avstrijsko zono v Trstu ukinile, če se ne bo Nemčija obvezala prevzeti del svoje pomorske trgovine preko Trsta. Tržaški trgovci so poslali v Rim deputacije, ki je ponela te zahteve, da bi pokazala vladi svoj obupen položaj.

TRST PROTI HAMBURGU

»Pariser Tageszeitung«, nemški emigrantski list v Franciji, je prinesel v dnevh 27/28. marca t. l. pod naslovom ta-le članek.

»Premebla evropskega zemljevida bo prinesla v bližnji bodočnosti zanimive dogodek. Otkar je bila Avstrija priključena Nemčiji, od takrat imajo Tržaški trgovci in ladjedelci težke skrbi. Že mnogo let si prizadevajo hamburški trgovci osvojit i avstrijski trgovški promet, ki gre skozi Trst, ki je nekot kot avstrijska luka imel praktično v rokah ves pomorski promet. monarhije, in šele po ustvaritvi rimskih protokolov, po katerih je bila dana u Trstu avstrijskim izvoznim tvrdkam trgovska svobodn

PROPAGANDA ZA TRST I RIJEKU

Komercijalne agenture talijanskih železnica izdale su pod naslovom »Preko Trsta i Rijeke, savremenih svjetskih luka« opremljenu reklamnju brošuru za obje spomenute luke, koja izmedju ostaloga sadrži i popis svih plovidbenih veza via Trst i Rijeku, t. i. popis najvažnijih pomorskih luka u koje su odatle direktno može da stigne; slike gotemih brodova, koji su uvršteni u pomorsku službu s Trstom, karte i fotografije Trsta i Rijeke, koje obuhvataju i inpravre za uskladištenje, ukrcavanje, prekrvacanje, lučko-željezničku službu itd. Što sve stoji pod upravom ustanove Mazzanini Generali Trsta, odnosno Rijeke. Brošuri su pridodati reklamni listovi, koji sadrže najpovoljnije podatke za sezoneke prodružbene u pogledu robnog prevoza i ukrcavanja u vagone u pravcu prema Trstu i Rijeci.

SASTANAK TALIJSKO-JUGOSLAVENSKJE KOMISIJE za izvršenje Rimskih konvencija o arhivama

Trst, 25 aprila 1938. Pred par dana stigla je u Trst delegacija jugoslovenske vlade koja se sastaje sa članovima talijanske delegacije, a koja zajedno sačinjava talijansko-jugoslovensku komisiju za izvršenje Rimskih konvencija o arhivama. Komisija je sastavljena od predsjednika i šefa talijanske delegacije — senatora g. Francesca Salata, potpredsjednika i šefa jugoslovenske delegacije — senatora g. dra Gregorina Gustava, šefa geometra i upravitelja Katastarske sekcije u Trstu i eksperta talijanske delegacije za katastarska akta g. Cav. Fabrisa Casimira i višeg savjetnika Savske Finansijske direkcije i eksperta jugoslovenske delegacije za katastarska akta g. ing. Kamila Ivona.

Od strane talijanske delegacije izvršena je komisijska predaja kopija katastarskih (evidencijskih) planova, izvoda posljedovnih listova kao i spiska čestica koje se odnose na granične katastarske općine srezu za kastrovska, jugoslovenskoj delegaciji. Predani katastarski operat jugoslovenskoj delegaciji odnosi se na 18 graničnih katastarskih općina srezu kastrovska.

Sušak, 1. maja 1938. Danas je stigla u Sušak talijansko-jugoslovenska komisija za izvršenje Rimskih konvencija o arhivama, nakon što je u Trstu jugoslovenska delegacija primila granični katastarski elaborat od strane talijanske delegacije. Komisija se je sastala u Katastarskoj upravi u Sušaku.

Od strane jugoslovenske delegacije izvršena je predaja kopija katastarskih (evidencijskih) planova, izvoda posljedovnih listova i izvoda iz spiska čestica odnošnih graničnih katastarskih općina talijanskoj delegaciji. Predani katastarski operat talijanskoj delegaciji odnosi se na granične dijelove teritorija katastarskih općina Cabar, Goraci, Prezid srezu čabarskoga i čelenja srezu suđackog (bivše pokrajine Hrvatske), a koji su dijelovi pripali mirovničkim ugovorima Italiji. Nadalje predani su i dijelovi gruntovnih uložaka katastarskih općina Cabar, Goraci i Prezid.

Pomenuti komisija boravi još sada izmjenjivo u Sušaku, Rijeci i Voloskom. Opetili, gdje radi na definitivnom uređenju predaje svih spisa i ostalih zajednički interesiranih predmeta.

KANIJA IZJAVLJUJE, DA ĆE NASTUPITI PRAVO PRIJATELJSTVO S DRŽAVAMA MALE ANTANTE, KADA SE RIJEŠI PITANJE MADJARSKIH NARODNIH MANJINA

Predsjednik madjarske vlade Kanyia dao je dopisniku »Vremena« ovu izjavu o mogućnosti suradnje između Madjarske i država Male antante unopće a Jugoslavije napose: »Mi smo pružili opipljive dokaze o tome, da s naše strane postoji najbolja namjera da poboljšanje atmosfere prema onim državama, od kojih nam dijele manje ili veće protivštine. Sa zaljenjem vidimo, da pregovori u tom pogledu napreduju vrlo sporo, ali na nama nije krijvica. Što ovi pregovori do sada još nisu napredovali. Samo se po sebi razumljivo, da mi moramo i dalje ostati kod zahtjeva, da postignemo olakšanje sudbine madjarskih manjina.

Ovo se razumljivo samo po sebi, jer inače normaliziranje naših odnošaja s državama Male antante i stvaranje korektnih veza ne može nastupiti. Bez zadovoljavajućeg rješenja ovog pitanja može se postići samo prividno, ali ne i ozbiljno sredijenje današnjih odnošaja. Htio bih podsjetiti na simpatije, koje madjarski narod još prema Jugoslavienima. Smatram, da su ove i s jugoslovenske strane vraćene simpatije i politika pretsjednika vlade dra Milana Stojadinovića, puna razumljivosti, dovele do poboljšanja atmosfere, koje je posljednjih godina nesumnjivo nastupilo u odnošajima između dviju država. S osobitim zadovoljstvom mogu konstatirati, da su ovi poboljšanje odnošaja veoma značajno očitije i u državnju štampe obavljuju zemalja, te sam uvjeren, ako se postigne odgovarajuće rješenje i u pitanju madjarske manjine, da će između Jugoslavije i Madjarske moći nastupiti pravo prijateljstvo.

TESLA — ITALIJAN

V izraženoj fašističnom glasilu »Il Popolo di Trieste« od 18. aprila 1938. je objavio neki Gualterio Macerari sastatak pod naslovom »Oč kristijanizma kuma do izrazitije, koje čitavo proli koncu tale odstavak: »Za onkrat se spominjamo, da je iznenit Ulivi u Italiju — č. leta 1908 in 1910 čel potkuzo a eksplozivnjem bomb na razdaljo; Baccaruto in Cantalupo — Italijana — sis pred l. 1931 preiskuzoga pripravu, ki je proizvela la šarke, ki so onmogotavali delovanje dinamostrojev in električnih motorjev; in Nikola Tesla — Italijan (111) — ki je se leta 1889 a postignil izabreženim silovinom prispil električne šarke, ki so bile izolirane u prostoru, dala se vedno zelo pridno s ogromnimi električnimi energijami.

O strokovni sposobnosti legu gospoda Macerarija menda sploh ni treba spodbijati besed, kajti njegov članek zadosno priča, da očitno ne pozna našega Tesle in ne njegovega dela, da pa tudi ne pozna italijanskih strokovnjaka vesti, da se je v predlozima letu na Italijanom in posebno za kristijanizem primeren nečim hoteli občestiti Jugoslovenom. Težki predmeti glede vrtloga loka u korist Italijana Ferrarria su glede radiotehnika v korist Italijana Macerarija. Ali pa je Macerarijev članek pr. potkuzo, vremenno proglašiti Teslo za Italijana, ko se jim ni posretilo zmanjšati njegovih zaslug.

Od Soče do Rečine -- od Triglava do Kamenjaka

Afera s crkvenim novcem

Vodice, maja 1938. Mi smo svoje-dobno bili javili kako je naša općina u sporazumu sa ovašnjim župnikom, koji je inače rođen Talijan, dala posjediti jedan komad naše borove šume za popravak crkve. Mi do sada nismo znali za koju svotu se prodala ta naša šuma, a i kolika se je svota utrošila za popravak crkve, ali smo prije kratkog vremena uspjeli saznati da je šuma bila prodana za 7.000 lira. Taj novac je općina izručila bez naše dozvole župniku da on s njim raspolaze. On se sam pogodio s majstorima za popravak crkve i kada smo se mi kod njega zainteresirali koliko je novca za taj popravak utrošeno, odgovorio nam je da je utrošen sav novac što ga je dobio od općine. Mi smo doznali da se za ovu svotu prodala šuma i da se je novac izručio župniku tek kada je sav rad bio zgotovljen. Mi smo tada razmišljali kod majstora koji su to radili i tek tada smo doznali pravu istinu. Majstor koji je imao da obavi ovaj popravak pogodio se sa župnikom za četiri hiljade lira, a ne za sedam kao što tvrdi župnik, pa je sada izlaza na javu afera koja će imati svoj konac na sudu, jer je naš speoski starješina podnio tužbu sudu, a župnik tvrdi da je novac utrošio za neke druge stvari koji da su bile potrebne u crkvi, ali mi ih u crkvi ne vidimo nigdje.

Djeca protiv katehete

Pula, maj 1938. — U Juršićima je neki dan održavao tamošnjih svećenik Don Pellin vjeronauk u školi. Budući da svojim razlaganjem ne može doprijeti do dječe pameti, a još manje do srca, on si pomaže za to čuškama, palicom, nogom itd. I na taj dan je miatio nekoga dječaka, a taj je bježao od njega. Jedan drugi dječak, jedanaestgodišnjak Orič, nešto se nasmjao, a onda Pellin udri i na njega svom silom šakama, nogama i jednom dromom. Dječak se strovalio na tlo ranjen na licu i s dubokom ranom na zatiljku. Srećom je doletio u razred učitelja, koji je čuo vika i buku u školi; drukčije bogzna što bi se još bilo moglo dogoditi u nastaloj gužvi.

Učitelj i vjeroučitelj su zatim odveli sobom dječaka te mu glavnu ranu isprali i zavezali, i preobukli su ga, jer je bio okrvavljen. Obćaganjima su ga umirili i nagovorili da kaže kod kuće da je pao niz stepenice; jer su se bojali zla za sebe. Kad je mali izišao na trg, gdje su ga djeca poslije čekala, rekao im je neka ne bi pripovijedali o događaju njegovoj majci. Ali djeca nisu htjela da im to tako štiti, pa su stali vikati: »Sad ćemo toga popa eja potirati! — eja s njim, eja!«. I ista djeca su odvela svoga druga k općinskom delegatu, da vidi ranu, i onda su ga odveli kući. Roditelji su odmah pošli karabinjerima i k liječniku i uložili tužbu, pa je ubogi Pellin kao smućen od straha. Sada se iznašava van sve kako je i drugu djecu teško tukao, tako da su morala zato i kod kuće ostajati. Kao kaže da će brzo ići na župu Svetvinčent, kazali su neki iz Svetvinčenta: »Nas je strah da će svu našu djecu ponijeti!«

Utamo se da će crkveni poglavari popraviti svoju pogrešku koju su učinili kad su nam ga poslali.

Propaganda za voćarstvo

Javorje, maja 1938. Jedan gospodin poslan od prefektore održao nam je u nedjelju predavanje kako je od velike koristi da se narod nauči uzgajanju voćaka. Mi smo ovog gospodina slušali, ali ono što je on nama tumačio ni smo do pred par godina imali, jer je i te kako bilo razvijeno ne samo voćarstvo, nego i druge grane gospodarstva, kao mljekarstvo, marvogojstvo i pčelarstvo.

Zopet nesreće z granatami

Se ni minil teden, pa že moramo podočati o novih nesrećah z vojnim razstrelivom. Na Kalvariji se je pripetila smrtna nesreća, ki jo je povzročila eksplozija stare granate iz časov svetovne vojne. Žrtve je postal 43 letni Franče Perin iz Podgorca. Granata ga je popolnoma razmesarila, tako da so ga komaj spoznali. Kako je nesreća nastala, si ni mogoče predstavljati. Perin se je že dolga leta pečal z nabiranjem starega orožja in je bil znan kot zelo previden ter se je zavedal nevarnosti svojega nevarnega poklica. Verjetno se mu je granata po naključju izmuznila iz rok in pri padcu eksplodirala.

V št. Petra pri Gorici je granata usmrtila 29 let starega Damjana Podberška, doma iz Vrtojbe. Ubogega Damjana so orožniki našli mrtvega na belo soboto zjutraj, ko so šli mimo skladišča, kjer je bila granata shranjena. Podberšek je hotel ponuči vzeti smodnik, pa ga je pri tem doletela smrt.

Malverzacija

Rijeka, 30. aprila 1938. Ovih dana opušten je iz službe riješenim prefekta riječke Prefektore Lauri predsjednik Gradskog prevoznog preduzeća (Azienda servicii publici municipalizzati). Na to mjesto postavljen je od prefekta Prefektore komesar Perugini gradski podnačelnik i viceprefekt Prefektore Bevilacqua.

Do te smjene sa dužnosti predsjednika Lauri-a gore spomenutog gradskog preduzeća došlo je radi nesavjesnog vršenja dužnosti istog u novčanoj administraciji. Teško je saznati sve zloupotrebe, koje su stvo činila, ali je na toj dužnosti gospodin počinjene, ali svakako ima ih mnogo. Ipak smo saznali imno šest hiljada lira mjesecne plaće uz ogromne sporadne prilode i velike putne troškove i reparacije za izdržavanje automobila.

Vladao se kao nocranjeni i punovlasni diktator u preduzeću. Među inim zgodna je i ova. Odredio je svim namještenicima preduzeća na račun putnog troška za prisilsvovanje D'Annunziovom sprovodu u Gardone putni trošak od osamdeset lira iz blagajne preduzeća. Otpuštio je bez ikakvog prava na penziju.

Gospodin Lauri je porijeklom židov, a prekrstio se je nakon što su Talijani došli na Rijeku.

Zadovoljstvo sa župnikom

Rukavac, maja 1938. — Mi smo poslije duge vremena dobili mladog župnika, po rodu Slovenca. Mismo s njime

FARINACCI O JUŽNOM TIROLU

Prigodoin puta Hitlera u Italiju objavio je »Regime Fascista«, organ bivšeg fašističkog tajnika Farinaccia, koji u Crmonu izlazi te čestito tretira pojedina pitanja na otvoreni način nego veliko novina »Ema, Milano i Torino, bavi se u uvodnom članku Južnom Tirolom, pa izražuje nadu, da će njemačka vlada postupiti protiv eventualnih rušitelja mira u svom djelokrugu isto tako strogo kao što je Italija postupala protiv agitatora za Dalmaciju nakon sklapanja talijansko-jugoslavenskog prijateljskog ugovora. Južno-tirolska njemačka manjina tvori ustalom samo 0,5 posto talijanskog ukupnog pučanstva, a Hitler je opetovano uvjeravao, da Nijemci će podići nikakav irentizam u talijanskim pokrajinama. Danas Italija predstavlja prijateljsku njemačku državu kao susjedna nesigurnoj austrijskoj vladi. Nitko ne treba imati brige za budućnost, jer je Italija kadra u svako doba braniti nepovredivost svojih granica,« završava Farinacci.

Proglas Čirilometodove družbe

Vodstvo »Društva sv. Cirila i Metoda u Ljubljani izdalo je proglas, u kojem se izmudruje ostaloga veli: »U dva desetljeća zamenarili smo i frontu naše narodnosne borbe misleći, da mora dotadašnji dobrovoljni šitni narodni rad preuzeti država. Pri tome smo zaboravili da smo država sami sami. Opet poziva družba Čirilo Metodova na branik naroda sve iskrene domoljube, poziva ih na požrtvovni šitni rad, da se popravi, što je pokvareno, i da se gradi. Što je na novo potrebno. Poduprite radom i novcem akciju Družbe i u svoj udruženi domoljuba, koji su na sebe preuzeli tešku brigu za sudbinu pograničnog slovensstva. Pozivamo naše zastupnike u narodnom predstavništvu i u vladi, da uložite sav svoj uplev i podignu svoj glas za to, da narodno-obrambena pitanja, koja su od neizmjerne značenja također za obrambena dobili onu pažnju i razumijevanje, koje zaslužuju. Utvrdimo naše granice uspješnim kulturnim i socijalnim i gospodarskim radom.«

Klana kupuje mlijeko u Jugoslaviji

Klana, april. 1938. Prije rata je naše selo prodavalo mlijeko u Rijeci i Onafiji, ali sada moramo mlijeko kupovati, jer je krava nestala. Narod je tako osiromašio, da ne može držati niti krave za mlijeko, koje bi se prodalo u samom mjestu, pa tako moramo kupovati mlijeko iz obližnjeg sela preko granice i plaćamo ga po 65 centezima.

Etikete na steklenicah

Marca meseca je sekretar sindikata lekarnarjev u Gorici Urbani Albanese izdal okrožnico na vse lekarnarje, torje tud na one v slovenskih krajih žele, da ne sme biti na etiketah steklenic in škatel z zdravilni več notebnega navodila za uporabo v slovenskem jeziku.

vrlo zadovoljni. On propovjeda hrvatski pa narod ide u crkvu više nego je išao ikada do sada. Crkva je uvijek puna, a što je najvažnije sada idu u crkvu i mladi koji su se bili odbili od crkve.

Mi želimo da taj naš župnik ostane još duge vremena među nama, jer je selo kao preporodjeno od kada je u Rukavcu.

Glad

Slum, maja 1938. Prije rata, a nekoliko godina poslije nekako smo mogli preživjeti, jer su naši radnici običavali u rano proljeće otići na sve strane za poslom kao zidari. Vraćali su se kasno u jesen sa dobrom uštedjevinom, ali unatrag desetak godina sve je to propalo. Naši ljudi nemaju kamo ići na rad, jer se nigdje ništa ne gradi, a i narod nema čime da gradi kuće.

Dok su naši ljudi bili odsutni žene su većim dijelom same obavljale poljske radove, a bavile su se i mljekarstvom. Mljekarstvo je u našem selu bilo vrlo dobro razvijeno. Svaka kuća imala je po par kova mulara, a mljeko se je vozilo svakog jutra u Buzet. Svega toga danas više nema. Nema krava, a nema ni mljeka.

Mi smo ove prošle zime mislili da nećemo svi doživjeti proljeća, jer je bilo mnogo slučajeva oboljenja od gladi, ali tekar sada nam dolazi ono veliko zlo, jer što smo imali i što smo kroz zimu na želucu uštedili morali smo staviti u zemlju za drugu godinu. Ostale su nam kuće prazne i mi nemamo čime da se preživimo.

Školska zgrada u Vodica

Vodice, maja 1938. — Mi smo velikom mukom još god. 1909 sagradili lišću školsku zgradu. Ali od tada nije ta školska zgrada popravljena, a ni bijeljena. Prozori su potpuno popušani, zbučka opala, pa ta zgrada izgleda kao kakva ruševina. Mi smo već više puta ugurali kod naših općinskih vlasti da se zgrada popravi, jer prijeti opasnost životima naše djece, a i na ruglo je selu, ali naše vlasti neće da poprave zgradu tvrdeći da nemaju novaca. Međutim je općina kupila luksuzni automobil za važnij popravak ovakove zgrade nego automobil, jer dok se naš početak vozila automobilom, naša se djeca zarađuju turbekulozom u ovakovoj zgradi.

Nesreća

Dane, maja 1938. Velika nesreća zadesila je prošlog tjedna našeg seljaka Brajkovića Ivana zvanog Biskup. On se vraćao sa svojih četrdeset ovaca kući, s kožima je kroz zimu probravio u blizini Kastelra. Vraćajući se kući, na putu izmedju Minere i sv. Stjepana našletio je na njegove ovce jedan luksuzni automobil, koji je doveo ovaca na mjesto usmrtilo, a isto toliko broj teško ranilo, tako da su im većim dijelom pomiljene noge.

Koliko se moglo doznati, auto je vlasništvo veletrgovca Fakina iz Livada.

NA POGORIŠČU TOVARNE »PEKATELI« BO ZRASLO NOVO POSLOPJE

Hirska Bistrica, aprila 1938. — (Agis). — Zadnji lastnik svoječasne tovarne »Pekatele« je dobio za škodu, povraćeno po knjizi ka 200.000 lir zavarovalnice. Preostalo zidovje podira, na pogorišću pa bodo sezidali novo stabvo. Lastnik Viktor Tomšič namjerava u novi stabvi namestiti tovarno za razne drobne lesene izdelke. V ta namen ho dobavit najmoderneše stroje. V novi stabvi namjeravao bati urediti pristore za društvo dopolavoro; govornice se širilo, da bodo uredili tudi prostore za nov kino, za menzo itd. Istoačasno pa preurejajo tudi staro žago, ki je poleg bivše tovarne testenim. Izvršili bodo obsežne notranje preiditve in nabavili nove, najmoderneše stroje.

Poljedelci iz Soške doline na delu v Nemčijo

Gorica, april 1938. Nemčija je pred časom shvala s konfederacijom poljedelckih savezcev v Italiji pogodbo, na podskletu katere gre kontingent 30 tisoč delavcev iz Italije delat na kmetije, v Nemčiji. Med temi je tudi 100 delavcev iz Gorisčke pokrajine, ki jih je izbrala pokrajinska komisija in jih tudi opredelila za pot. Ker poznajo ti poljedelci tud nemščino, utegneno biti tomači italijanskim poljedelcem iz drugih pokrajin. Delovni kontrakt veļa eno leto, začelši od 19 aprila, 1938 in se lahko odlašajo. Odnos je bil 19 t. m. z gorisčkega kolodvoru ob prisotnosti raznih predstavnikov oblasti.

Drobiž

— Gorica. — Zaradi nenadnega mrazu in slane ob velikonočnih praznikih je bila prizadeta obšutna škoda sadovnjakom, kakor tudi trtam. Uničenih je bilo mnogo breskev in drugega zgodnjega sadja.

— Kaj pri Kanafu. — Avtomobil, ki ga je vodil lastnik Grusovin, je na ovinku zletel v prepad. Ljudje su takoj prihitali na kraj nesreće in našli Grusovina že mrtvega, med tem ko je zadobil Znidrič Anton, ki se je vozil s Šoferjem, te nekaj lažjih prask in si zlomil nogo.

— Kanal. — Mihael Berlot je padel pod voz katerega je vodil, tako nesrećno, da je šel čez njega konj in še voz ki je bil precej teško naložen. Nesrećne je dobil teško povreda na glavi in notranje krvavitve. Zdraviti se bo moral ako ne nastopijo komplikacije, okrog dva meseca.

— Lanšče. — Brakovič Kazimir iz Lanšča je dobio od Mussolinija dar od 600 lira zato što mu je žena rodila dvojeke.

— Log pri Vipavi. — Na velikonočni ponedeljek je opravil prvo mašo Jože Petrič, doma iz Dupelj pri Vrhoplju.

— Miren. — Pred dnevi je umrl v starosti 92 let Miha štanta, oca župnika Vinka štanta v Šempoljari na Krasu. Pokojni je bil v prejšnjih letih mitničar na soškem mostu in se ga gotovo še spominjajo številni Brici. Sozalje!

— Pula. — Zadnjih dana mjeseca aprila padala je kiša u južnoj Istri poslije dugog vremena. Seljaci su bili već očajni radi duge suše, jer je prijetla opasnost zitu, a i trave nije bilo za stoku.

— Pula. — Švik Anton iz Svete Nedilje kod Labina osuđen je na 2 godine i tri mjeseca zatvora zato što je zapalio slamu na gumnju Antunu Škabiću. Švik je, prema tvrdjenju advokata, slabouman, pa je zato osuđen na tako malu kaznu.

— Pula. — Komarjane Istriano dopeli pola kolone o kurvanju puljskog načelnika i federalnog fašističkog tajnika blizanicama Cveka Martina iz Kavrana.

— Pula. — U Divišćima je nastao požar u kući Josipa Balije. Vatrogasci iz Pule su uspjeli lokalizirati požar, ali šteta ipak iznosio oko 30 hiljada lira.

— Rijeka. — Potkuli su se u vlaku prigodoin povratka sa pokopa D'Annunzija članovi riječke delegacije. Tom zgodom su mladi članovi delegacije dobro namatili federalnog sekretara Meichsnera.

— Rijeka. — Vjekoslav Logar i Ivan Zadel osuđeni su prvi na tri mjeseca zatvora i 2000 lira globe, a drugi na osam mjeseci zatvora i 800 lira globe radi toga što su ukrali Vjekoslavu Urbančiću dva vola i dva prebjegli preko granice.

— Stari Pazin. — Mladu misu je rekao pred malo vremena Josip Poljič. Na to svečanosti je bilo mnogo naroda iz okolice. Mladomisnik je svršio studije u Kopru.

— Trst. — 80 letna Marija Mrak je dobila pri padcu veliko rano na glavi. V bolnišnici se bo morala zdraviti nekaj tednov.

— Trst. — Težje se je pobli na glavi 65 letni Nikola Mikol. Zdraviti se bo morao 10 det.

— Vrtovin. — Na velikonočni ponedeljek je bral novo mašo v Vrtovinu Tone Satelj.

— Litavska vlada priznala je talijansko carstvo.

— Trst. — Pred sodišćem sta bila oprošćena Bruno iz Ivan Feruga, ker sta dokazala, da nista žaliva Albina Cerneta.

— Trst. — 7 letni Solarček Alfred Lukač je bil precejian v bolnišnici, ker je dobil na glavi veliko rano, katero mu je napravil kamen, ki mu ga je zagnal neznanec.

— Trst. — Umri so: Despalatović vd. Pagliari Jakovina 72, Vodopivec Ivan 68, Minkuš Marij 56, Sterle Evgenija 70, Šćuka Franc 74.

— Trst. — V pretepu z vinskih bratci je bil ranjen na glavi čevljari Rudolf Kovič.

— Trst. — Vseh brezposelnih, ki dobivajo podporu, je v tržaški pokrajini 17.539. Ako pristajemo se 1.500, katerim je bila podpora odšla, znaša njih številje 40.000 brezposelnih, katerih številje se je v naslednjih letih znatno zmanjšalo zaradi vojne v Abesiniji, novih industrij v Trstu, labinskega premogovnika in graditviyo vedno večjega številja ladij v tržaških in tržaških ladjedelnicah.

PREGLED DOGAĐAJA ODLOMKI IZ NAŠE ZGODOVINE

Englesko-francuski sporazum

Pretsjednik francuske vlade Daladier i ministar vanjskih poslova Bonét posjetili su London i sklopile s Engleskom sporazum koji praktički znači napuštanje engleske sjajne izoliranosti, jer je tim sporazumom Engleska preuzela na sebe obavezu u slučaju rata protiv Francuske, a indirektno se obvezuje i na pomoć Čehoslovačkoj. Pitanje Čehoslovačke je bilo jedno od važnih pitanja tih razgovora.

Engleska štampa — i vladina i opozicijska — piše jednodušno s oduševljenjem o tom sporazumu.

Od sada će Engleska i Francuska, prema tom sporazumu, u uskoj vezi i zajednički nastupati na diplomatskom i vojničkom polju. Buduću saradnju na vojničkom polju pretpostavlja se generalistički obilježiti.

Konferencija Male Antante

U Sinaju se 4. o. m. sastaje vlada Male antante. Na dnevnom redu su četiri glavna problema o kojima će se diskutirati na toj konferenciji. 1. Razmotriti će se situacija u engl.-talijan. sporazumu, kao i u englesko-francuskoj sporazumu, a vodit će računa i o pregovorima koji se vode između Francuske i Italije. 2. Odnosi s Mađarskom.

3. Pitanje priznanja tal. carstva. 4. Držanje članica Male antante na sljedećoj sjednici Društva naroda Jugoslaviju zastupa dr. Milan Stojadinović.

Španjolska i Kina

Na svim frontama je već nastupila živa borba unatoč nepovoljnom vremenu. Nacionalisti javljaju o znatnijim pobjedama u odsječku kod Alhambre i Allaga, premda se otpor republikanaca pokazao na mnogim dijelovima fronte nesamovoljivim. Kod El Pobo republikanci su prošli u žestoku protunavalu i prema posljednjim vijestima najgori su neprijatelja u bijeg. Glavni stan pobunjenika javlja o prelazuju nacionalističkih četa preko rijeke Segre u blizini Montonija južno od Leride, ali su se nakon dužeg okršaja sa republikancima morali ipak povući preko rijeke i zauzeti svoje prvobitne položaje. I u odsječku Trempa došlo je do žestoke borbe, a ishod još nije poznat.

Vatikan je svoje diplomatsko pretnaštvo podigao na stacionirano i na taj način je Vatikan stvarno i de iure priznao Francovu vladu u Burgosu.

Engleski ratni dopisnik INS javlja s kineskog rajšta da je kinesko vrhovno zapovjedništvo u južnom Siantungu prešlo nakon prolaznih japanskih uspjeha ponovno u protuofenzivu i to na fronti od 45 km istočno od Tančena. Kina je bacila u tu borbu 800.000 vojnika. O tome javlja i agencija Stefani i primaju pobjedu Kineza i velike gubitke Japanaca, a Reuter javlja da su Kinezi probili japansku frontu i nastavlja napredovanje.

KAKO SU STARI RIJEČANI RIJEŠAVALI IZVJESNE „ARHEOLOŠKE“ PROBLEME

God. 1508. Njemački car Maksimilijan I u ratu je s Mlečanima. Sreća se isprva nasmičala Republici i njezina je mornarica 26. maja iste godine zauzela Rijeku i čitavu istočnu Istru. Čim su se novi gospodari smjestili u gradu Rijeci, dali su uklesati u kamen neki znak svoje moći (valjda lava!) s nekoliko riječi, koje su imale da budu vječitim svjedokom njihova ulaska u grad. Desilo se međutim, da su Mlečani već idućeg proljeća povodom uspjeha carskih četa koje je predvodio junaki Krsto Frankopan, morali da ostave Rijeku. Otpuhnu Mlečani na veliku radost riječkih gradjana. Mletačke galije nisu još bile ni pod Omišljem, kad se ono uslićeni Riječani okupiše oko kamena, na kome je bio uklesan onaj znak republike sv. Marka i koliko bi okom trenu, na onaj se kamen oborio krupan bat i spontanom venecijanskom natpisu nije više

bilo traga. Iste one godine, 1509, u dan 2 oktobra, zauzeše Mlečani po drugi put Rijeku na juris i vidiči što su Riječani učinili od onog njihova natpisa pobijeniše joj jače: grad zapalili a imoge gradjana pogubiše. O toj strahoti poslao je »capitano general« Angelo Trevisan u Mletke svoj izvještaj, u kome se, među ostalim, još danas čitaju ove riječi: »Et mai per lui non si dira: qua sono Fiume, ma qua sono stato Fiume« (Za nju se nikada ne će reći: ovdje je Rijeka, već ovdje bijaše Rijeka!) Svjedelo, ali mi se danas sjećamo s ponosom onih drevnih Rječana, onih naših starih Ruževića, Mikulića, Spinčića, Kožara, Pilara, Jurjevića, Denkovića, Petričića i t. d., koji su onim svojim činom pokazali, kolika je u njima bila živa građanska a možemo reći i — hrvatska svijest. (»Mornar« Vinodolski)

Glagoljčki spomenici med Slovenci

»Ponedjeljni Slovenec« z dne 2. maja t. l. je primisel pod tem naslovom sledeći sestavek:

Zgodovinsko znamenita je župnija Kamnje zaradi nekdanje staroslovenske glagolske liturgije. Po sporočilu časopisne »Slovenski prijatelj« in »Slovenski glasnik« 1893. v Gorici je takratni dekan v Črnljah poslal uradnemu študentu glagolski zapisek, izrezan iz glagolske misale:

»1583. miseca Juna na 15. Pride k nam v Kamnane gospodin škof Vidamski i nas vžičta ta isti dan na svetoga Vida; tako hoti, da mu Mašu hrvački poem pred vsimi doktori i pred vsim pukom u crkvi S. Mihela v Kamenah. Ja pre Frančeško V(a)lentič«

Škof je bil Janez Grmanc, oglejski patrijarh s sedezem v Vidnu-Udino; župnija je bila torej glagolska.

Važno je, kje so zjad glagolske knjige te duhovnije, katerih je bilo gotovo več, vsaj brevir je bil tudi. Knjiga »Fontes historici liturgice glagolito romanee« od »Staroslovenske akademije« na Kirku jih ne beleži. Mislal je kasneje prešel najbrž v župno Črnlce, od koder je prišel spisek. Verjetno je, da je vse to zjad v nadškofijskem arhivu v Vidnu. Naši gg. duhovniki na Gorškem imajo ugodno pri-

ložnost o tem se prepričati. Zgodovinar dekan Koblar je trdil večkrat, da je v videmskem arhivu za Slovence zelo dragocenih zgodovinskih virov, prepračil se je o tem osebo. Omenjeni zapisek v Kamnjah je raztomčel prof. orientalskih jezikov v osrednjem semenišču v Gorici Štefan Kocjančič, slov. pisatelj, ki je umrl kot vođa bogoslovja l. 1883. Znal je temeljito mnogo jezikov, posebno specialist je bil v hebrejščini; ni bil doctor, pač pa doctus. V gorškem bogoslovju so se vzgojevali tudi oni za krško škofijo, kateri so potrebovali pouka o »glagoljice«. Prof. Kocjančič je začel predavanje staroslovensčine l. 1861. in 1870. S tajnim odlomkom takratni avstrijske vlade mu je bilo obakrat prepovedano, da je moral glagolske lekcije opustiti; čast je poudarjal seznanilo s solzami očmi je pripovedoval bogoslovcem blagi monsignor: »Vse jezike, kolikor jih znam, smem poučevati, je svojega prastarost materijske ne?« — Od približno 1860. l. naprej je bila uradna Avstrija najhujša sovražnica »glagoljice« od l. 1880. dalje je pa to »vladavna doznost« spolnjevali tudi osebno cesar Frjož pri imenovanju novih škofov za Primorje, dokler ni zadel v škofu Mahničnu na svoj drugi »Sedan«. Dokaz« za to ne manjka.

MED HRVATI V JUŽNI ITALIJI

SLOVANSKA JEZIKOVNA OAZA NA APENINIH.

Pred časom sem se nahajal v najmlnjem mestecu ob Jadranskom morju, južno od Pescare, u pokrajini Abruzzi. Malo dni po mojem prihodu je prišiel k meni neznani iantiči in me je povabil k neki osobi, ki je želela govoriti s menoi. Nemudoma in takoi radovodeni sem sledi četku, kajti v zlokih malih kraji, kjer ima človek le malo znanja in kjer u obće kraljuju neskončno dolg čas, kateremu jaz rad takrat se ni sem bil navikn, vsak, še tako malenkosten dogodek je vedno zelo zanimiv.

Razdalja ni bila velika in kmalu sva z mojim malim vodnikom vstopila v neko hišo. V prostori sobi me je čakal gosposki človek, s katerim sva po izvršeni formalnosti predstavljajna, prisiedla k mizi, na kateri je stala steklenica vina z dvema kozarcema.

Takoi nato sem zaznal za povod tega izrednega povabila.

»Znamo mi je, da ste slovenske narodnosti in povabil sem Vas, da se malo pogovajva. kajti tudi jaz sem Sloven«, mi je dejal gostitelj in nali vina u kozarce.

Ze par dni prej sem zvedel, da se nekie, nedaleč od kraja, kjar sem bival, nahajajo neke vasi, kjer žijivo zadnji ostanici južnih Slovanov, katerih predniki so prijadrali na talijansko stran Jadrana u pridaj polovici 16. stoletja, da se tako izognejo enkrat za vselej takratnim turškim vpadom. Spomnil sem se ob tej priliki, da sem že enkrat slišal o tom slovenskemu jezikovnem otočiću menda u Sili. Nišem pa, ko sem prišel u tisti kraj, nisi sunil, da se nahajam tako blizu teh Slovanov. Sicer pa sem se že srečal z Albanci, ki su danes naseljeni u Italiji iz istih razlogov, kot Slovani.

Svedea sem izrazil mojemu gostitelju svojo veliko veselje nad tem srečanjem, ki ga nikotom nisem mogel predvidovati, in nato sva začela govoriti na doleko in široko o raznih besedah in izrazih, ki so se ohranili pri Slovanih u Moliseju vse do današnjih dni. Njihov hrvatski jezik (strikavsko-ikavski) zvenj gotovo zelo arhaično i u vsebuje mnogo italijanskih izrazov. Sami sebe in tudi drugi jih imenujeto Slovane (»slavici«) in njihovo število se vedno bolj krči. Danes jih je še okoli štiri tisoč, ki predstavljajo zadnji jezikovni ostanek gotovo mnogo većega števila južnih Slovanov, ki se su zatekli pred Turki iz Dalmacije (iz krajev med Neretvo in Cetinom) na drugo stran morja, kjer su ostali popolnoma odrezani od svojega narodnega telesa, in kjer se njihova jezikovna oaza vedno bolj manjša. Kot se potaplja njihov jezik u italijanskom jezikovnom morju, tako izginjajto polagomna tudi njihovi posebni običaji i legende. usoda, kateri se ne morjeto izogniti ni drugi, većji etnični ostoje Albancev in Grkov u Srednjoj u Južnoj Italiji.

Danes govorijo srbo-hrvatsko narječje še u tih kraji. Ti kraji su: Montemitro (900 prebivalcev), Acquaviva Collecroce (2000 preb.) i San Felice Slavo (1500 preb.). Većinomna poznajto i južni Slovani tudi italijanski jezik, kajti srbo-hrvatskijim služi lahko edino doma in na polju. Vsi ti kraji se nahajajo eden u blizini drugoga, u provinciji Campobasso (pokrajina Molise), u blizini reke Trigno, ki loči Mo-

lise od Abrucov, u oddaljenosti kakih 30 km od morja, u legah od 410 do 550 metrov nad morjem. V ogromni većini gre za preprosto kmetsko ljudstvo i le po naključju sem imel priliko govoriti u izobraženo osebo. U vsem in po vsem, razen jezika, i u nekotnih svojih posebnih običajev, slišio ti južni Slovani i njihove naselbine drugim ubožim gorskim predeloni Abrucov i Moliseja. Ti dve pokrajini sicer spadajto zajedljivo i u srednjoj, vendar dajeta, posebno Molise, u svakom oziru vti južne Italije.

Izrazil sem gostitelju svoje začudenje nad njegovim italijanskim priimkom, i kjar mi je on pojasnil, da imajto vsi južni Slovani iz Moliseja popolnoma italijanske priimke i da se smatrajto sicer za Slovane, vendar pa se čutiljo u nacionalnem oziru tudi oni, ki so se izobrazili, po vsem del italijanske enote.

O vsem tem sva govorila s simpatičnim južnim Slovanom iz Moliseja vse do večera, ko sem se poslovil, poprej pa mi je poverdal še sledećeo zanimivo dogodbico:

Neki italijanski častnik, po rodu južni Slovan iz ene izmed omenjenih tih vasi, ki se je udeležil svetovne vojne, je služboval lik po premirju nekač časa u slovenskih kraji blizu Trsta. Ta častnik se je, i ako mu je zagotovilo moj gostitelj, lahko spoznamio slovenskimi prebivalstvom s pomoćju svojega srbohrvatskoga narječja posebnih težkoć. On sam je razne težave pripisoval razlikam med slovensćino i srbohrvatsćino.

Nisem imel već prilike, da bi se kdaj govoril u svojim znanecim, kajti kmalu potom sem moral drugam. Zal mi tudi ni bilo moguće obiskati omenjene tri kraje, kjer žijivo zadnji apeninski Slovani. Nekač časa pozneje sem sicer videl še eno žensko, o kateri so mi rekli, da je »slava«, i to je bilo u nekem kraju u hrihbi, kakih 50 km daleč od Montemitra. Ta ženska se je u tisti kraj omožila, meni pa ni bila dana prilika, da bi z njo govoril.

Ti južni Slovani su znajni po celi pokrajini, enako kot Albanci, katerih pa je u Italiji mnogo već. Tu pa tam liho obiće kak profesor lingvistike, već ko toliko pa menidna ne zanimajto nikogaz. Njihov jezik je bil predmet mnogih študij, i danes smatrajto, kakor izgleda, vsi to zavedo za zaključćeno, ker pa ne more dati nobenih novih izsledkov.

Ministrstvo za javna dela je omejilo uporabo železa

K prejšnjim propovedim so dodali še druge s katerimi je strogo zabranjena uporaba železa pri zgradbah. Povod, kje je le moguće nadomestiti železo, pri vrstih ograjah, tleku itd. se mora uporabljati drugo gradivo nacionalne produkcije. Minister za javna dela je u okrožnici objavil, da je prepovedana raba železa u železnem betonu za vse stavke do 5 nadstropij, ki morajto biti zgrajene z opeko itd. Nadalje je specificirano, kako naj se rabi železo u skrajnih slučajih. Betonske opornike u tramvaje bodo sedaj nadomestili s lesom

MALE VESTI

— Ob priliki dvajset letnice ustanovitve čeških legij u Italiji l. 1918, je Čehoslovaška priznala italijanski imperiji. Konec aprila pa je priznala okupaciju Abesinije tudi Finska.

— Italijanska listi so objavili 13. seznanj padlih italijanskih »prostovoljcev« u Španiji. Ta seznanj vsebuje 198 Italijanov, ki su padli u bitki ob reki Ebro od 9. do 19. aprila.

— V Napoli je dne 28. aprila pripeljala bolniška ladja »Gradisca« 356 ranjenih italijanskih legionarjev.

— Šef fašističke milicije Pauluzzi predajo je ministru pretsjedniku Mandžurije poslanicu Mussolinija. Predaja je izvršena na svečan način.

— Reis-ul-ulemomi Islamske vjerske zajednice Kr. Jugoslavije imenovan je Felim efendija Spaho, sudac Vrhovnog šerijatskoga suda u Sarajevu.

— Engleske novine saopćavaju, da su sve granice u Frankovoj Španiji nadzirane od Nijemaca. Isto tako i aerodrom, na koje je španjolcima zabranjen pristup.

— Frošlog mjeseca ostvarena je u Kini svekineska organizacija svijlu studentičkih organizacija, sa »spas naroda«. Studenti se vojnički obrazuju. Na front je otišlo već 20.000 studenata koji su završili vojnu obuku.

— Čehoslovački minister vanjskih poslova Krofka dao je jednu izjavu u kojoj je kazao da svijetu treba zagaranovati: slobodu i humanost.

— Talijansko ministerstvo naredne provjete (prije propagande) povodom Hitlerova posjeta Italiji, objavilo je knjigu »Njemačka i Italija: kao studijja o postignutim uspjesima nacizma u Njemačkoj i fašizma u Italiji.

— Obilježnica tragike smrti Zrinjskog i Frankopana proclavljena je srećano u Zagrebu i mnogim drugim gradovima.

— Povodom 20-godišnjice smrti Gavrila Principa održan je pomen na grobovima vidovdanskih heroja u Kosevu.

— 84 glavna urednika njemačkih listova otpuvala su iz Münchena u Rim povodom posjete Hitlera Italiji. Njemački novinari nose posebni uniformu.

— Tri najvažnija gimnastička društva u Čehoslovačkoj t. j. nepolitički »Sokol«, katoličko gimn. društvo »Orao« i socijal. radnički savez za fizički odgoj objavila su uoči 1. maja proglas, kojim javljajva, da su osnovala jedinstveni disciplinirani blok za obranu nezavisne čehoslovačke države.

— Talijanski civilni avion »Medea« na pruzi Brindisi—Rim leteli iz Brindisija na rimski aerodrom 30 aprila, izgorio je. Broj žrtava iznosi 19, među njima i albanski poslanik u Rimu Džefar Vila.

— Državni komesarijat za manjinsko pitanje osnovat će se u Rumunjskoj.

— Laborista Henderson, član Dolnjeg doma, stigao je u Prag, da za svoju stranku ispita situaciju u Čehoslovačkoj nakon kongresa Sudetskijh Nijemaca u Karlovim Varima.

— Kancelar Hitler uputio je kralju Zogu-u aerodlan telegram, u kojem mu čestita yjencanje i kao svjedani dar poslao mu sportski kabriolet »Mercedes Benz«. Mussolini je poklonio jahtu.

NOVE KNJIGE

Uredništvo je primilo sljedeće knjige i časopise:
 — Mije Mirković: Rasvoj ekonomske misli u XIX veku, izdanje Gece Kohna, Beograd 1938, str. 234. Cijena ?
 — Josip Demarin: O narstavi književnosti u srednjoj školi, prestampano iz Glasnika prof. društva, Beograd 1938, str. 12.
 — Napredak: časopis za pedagoški, mart 1938. Gl. urednik dr. S. Čajkovic, urednici: J. Demarin i dr. S. Pataki — Zagreb.

